

Internetconsultatie Wetsvoorstel Screening Kennisveiligheid
Reactie van De Haagse Hogeschool, 25 juni 2025

Het Wetsvoorstel Screening Kennisveiligheid heeft als doel het voorkomen van ongewenste kennis- en technologieoverdracht via onderzoekers, technisch ondersteunend personeel en (master)studenten, door hen te screenen alvorens zij toegang krijgen tot sensitieve technologie binnen kennisinstellingen.

De reactie van De Haagse Hogeschool richt zich op de volgende aspecten:

- Beoordelingskader
- Regeldruk
- Uitvoerbaarheid
- Impact op ambities en kernwaarden
- Schijnveiligheid
- Juridische vragen

Beoordelingskader

De ministeriële regeling met het beoordelingskader waarmee hoog-risico-onderdelen met sensitieve technologieën kunnen worden afgebakend, is nog niet gepubliceerd. Er is daarom onvoldoende informatie om in dit stadium een volledige reactie te kunnen geven op de gevolgen van de wet voor onze instelling. Hierdoor beperkt deze reactie zich tot hetgeen tot nu toe gepubliceerd is.

Regeldruk

Het invoeren van een PDCA-cyclus rondom hoog-risico-onderdelen met sensitieve technologie binnen de organisatie, zal een flinke administratieve druk geven die onnodig groot is. Op meerdere gebieden, zoals werving en selectie, het opleidingsassortiment, en het lectoraatsportfolio, zal een overzicht van sensitieve technologie tot op het niveau van specifieke onderdelen continue bijgehouden moeten worden.

Ons voorstel is om dit te wijzigen van continue monitoren/bijhouden naar dat kennisinstellingen jaarlijks het overzicht van hoog-risico-onderdelen actualiseren. Dit is om de administratieve druk op de instellingen te verminderen.

Uitvoerbaarheid

De wet zal leiden tot hoge kosten. De berekening van de kosten per instelling voor de uitvoering van de wet, zoals omschreven in hoofdstuk 8, sluit niet aan op de werkelijkheid. De inschatting is beperkt onderbouwd: een voorbeeld is dat het kennisnemen van de geldende wet- en regelgeving per instelling 2 uur zal kosten. Dit is onrealistisch laag ingeschat. Met de huidige middelen voor kennisveiligheid komen we menskracht tekort om heel specifiek te kunnen bepalen voor welke onderdelen van de instelling de wet van toepassing is. Dit kan leiden tot het aanmerken van volledige opleidingen of lectoraten i.v.m. de uitvoerbaarheid, en uiteindelijk wellicht leiden tot meer screenings per jaar dan noodzakelijk.

De uitvoering van de wet zoals die nu voor ons ligt vraagt meer middelen voor de individuele instellingen. Het verzoek is om de uitvoering te vergemakkelijken, of extra middelen per instelling toe te kennen, om deze extra werkdruk te kunnen opvangen.

Zorgen over de uitvoerbaarheid van de wet betreffen het inschrijvingsproces van studenten. Onzekerheid bestaat over de termijnen van de screening en hoe we omgaan met overschrijding van de termijnen door Justis. De wet leidt mogelijk tot het naar voren halen van inschrijfprocessen en het aanpassen van communicatie naar toekomstige studenten. Eveneens vraagt dit om de aanpassing van de inschrijfsystemen. Opleidingen worden nu als geheel bijgehouden, niet de onderdelen daarvan, terwijl de wet beoogt om studenten te screenen voor hoog-risico-onderdelen van opleidingen. Ook voor het aanpassen van systemen zijn dus extra middelen nodig.

Ook zijn er zorgen over de specifieke uitvoerbaarheid van de wet op het gebied van ons praktijkgericht onderzoek. Als hogeschool kennen we een grote variatie aan innovatieve projecten in groepen in diverse samenwerkingen van studenten, lectoraten, bedrijven, overheden, hogescholen onderling, en ook met universiteiten, op locaties binnen en buiten de instelling. De wet doet geen recht aan de variatie van onderzoeksprojecten samen met externe bedrijven en instellingen wat het hbo kenmerkt. Rondom uitvoerbaarheid van de wet roept dit veel vragen op:

- Hoe gaan we om met stages en afstuderen op het gebied van sensitieve technologie? Is dit de verantwoordelijkheid van bedrijven waar studenten dit doen?
- Hoe gaan we om met studentenprojecten die niet binnen formele opleidingen of lectoraten vallen maar wel plaatsvinden, deels binnen de hogeschool, deels bij een externe opdrachtgever? Vallen deze ook onder de wet?
- Hoe gaan we om met gezamenlijke masters die aangeboden worden door meerdere hogescholen?
- Hoe gaan we om met kies-op-maat minoren waarbij studenten van alle hogescholen kunnen meedoen?
- Zijn bachelorstudenten uitgezonderd van de wet? De koppeling met studentenprojecten geeft hierin onduidelijkheid.

Belangrijk voor de uitvoerbaarheid is dat er duidelijkheid bestaat over de reikwijdte van de wet en de verdeling van verantwoordelijkheden in het kennisecosysteem. Ons voorstel is om niet alleen bacheloropleidingen, maar ook bachelorstudentenprojecten buiten de wet te laten vallen om de uitvoerbaarheid voor hogescholen minder intensief en beter uitvoerbaar te maken.

Impact op onze ambities en kernwaarden

De wet kan leiden tot een ongewenst chilling effect. Op basis van zorgen dat de screeningswetgeving van toepassing kan zijn, en dit veel werk en hinder oplevert, kunnen onderzoeksleiders ernaar gaan neigen om geen medewerkers van buiten de EU meer te werven, of het onderzoek qua inhoud aan te passen zodat het niet onder sensitieve technologie valt. Ook opleidingen kunnen minder ambitieus worden, als ze de 'rompslomp' van een screening in hun inschrijfproces liever willen vermijden. Als gevolg hiervan kunnen ook weer negatieve effecten ontstaan op het gebied van de academische vrijheid en diversiteit en inclusie. De wet kan onze ambities op het gebied van internationalisering belemmeren, ook in het kader van een mogelijk ongelijk speelveld waarbij studenten en onderzoekers liever bij instellingen in het buitenland zullen aankloppen.

De wet kan negatief uitpakken voor innovaties in het praktijkgericht onderzoek: in het bijzonder rondom de ambities tot doorontwikkeling van onderzoek met defensie of sleuteltechnologieën die relevant zijn voor de economische belangen van onze regio, ons land en de positie van Europa in de wereld. Dit geldt ook voor vernieuwingen van het onderwijs, in het bijzonder nieuw masteronderwijs van hogescholen. In relatie tot onze rol als toeleverancier richting het werkveld dat juist technisch personeel en technische kennis nodig heeft, ligt hier een specifieke zorg van het hbo dat de screeningswet hier barrières voor opwerpt. De doorontwikkeling van sensitieve technologie beschouwen we juist als een kans en passend bij onze rol in het kennisecosysteem.

Schijnveiligheid

De wet zal zorgen voor meer bewustwording over kennisveiligheid in de instellingen. Dit lijkt echter een buitenproportionele aanpak in vergelijking met andere bewustwordingsactiviteiten.

Daarnaast geeft de wet aandacht aan risico's voor de poort, maar uiteraard bestaan na de poort ook mogelijke risico's op het gebied van kennisveiligheid. Ook nadat studenten en medewerkers gescreend zijn en toegang hebben tot sensitieve technologie in de instellingen kunnen zij immers benaderd worden door statelijke actoren. En verder kan ongewenste kennis- en technologieoverdracht natuurlijk ook op andere manieren plaatsvinden, zoals via digitale inmenging.

Het is daarom belangrijk dat deze screening niet onze aandacht geheel afleidt van overige activiteiten om kennisveiligheid te beschermen door hoe groots deze nu wordt opgezet.

Juridische vragen

De terminologie in de memorie van toelichting komt niet altijd overeen met de wettekst. De wet wordt beter als de relatie tussen 'sensitieve technologie' en 'hoog-risico onderdeel' in de wettekst helder is omschreven.

We vragen ook aandacht voor het risico op juridische claims. Indien we veel hoog-risico-onderdelen vaststellen en veel personen screenen, bestaat het risico dat personen protest aantekenen vanwege onterechte uitsluiting. Als we anderzijds té beperkt bepalen voor welke onderdelen gescreend moet worden, bestaat het een risico dat we toch personen doorlaten die toegang krijgen tot sensitieve technologie met een boete vanuit OCW in de zesde categorie. Dit is een buitenproportioneel hoge boete.

Op het gebied van sanctiewetgeving, kan duidelijker worden gemaakt hoe het identificeren van hoog-risico-onderdelen samenhangt met de herziening van de lijst instellingsonderdelen die onder verscherpt toezicht vallen. Het verscherpt toezicht zal onder de uitvoering van de screeningswet vallen. Maar niet alle dual use- exportcontrolewetgeving en sanctiewetgeving komt automatisch onder de werking van dit voorstel te vallen. Het door de instelling bepalen van wanneer exportcontrole- en sanctiewetgeving intern van toepassing zijn, is echter wel een voorwaarde (zie MvT blz. 66) voor het vaststellen van hoog-risico-onderdelen door de instelling zelf. Hogescholen hebben niet de juridische kennis in huis de bestaande sanctiewetgeving en exportcontrolewetgeving te kunnen toepassen. Het rijksbrede loket kennisveiligheid zou versterkt kunnen worden om op dit gebied beter te kunnen ondersteunen, omdat de screeningswet dit compliancerisico niet automatisch oplost.

Conclusie

De Haagse Hogeschool ziet nogal wat bezwaren tegen het huidige wetsvoorstel o.a. op regeldruk en uitvoerbaarheid maar ook op impact op onze ambities en beperkingen in innovaties. Daarnaast ontbreekt het toegezegde beoordelingskader nog om nu een goede inschatting te kunnen maken van de impact op de hogeschool. Ondanks deze beperking verzoekt de hogeschool aanpassing op de voorgestelde wetgeving op de volgende punten i.h.k.v. regeldruk en uitvoerbaarheid:

- de instellingen hoog-risico-onderdelen met sensitieve technologie te laten aanmerken op het niveau van overkoepelende masteropleidingen en onderzoeksgroepen in plaats van op alle mogelijke onderdelen daarbinnen;
- bacheloropleidingen en bachelorstudentenprojecten buiten de wet te laten vallen;
- de instellingen te vragen de overzichten van hoog-risico-onderdelen 1x per jaar te laten actualiseren in plaats van een continue werklast bij de instellingen neer te leggen.

Daarnaast vragen we om extra middelen voor onze instelling om deze extra werkzaamheden te kunnen uitvoeren en een versterking van het rijksbrede loket kennisveiligheid ter ondersteuning van de instellingen. De middelen hiervoor kunnen wellicht gehaald worden uit de verhoging van de NAVO-norm en de 1,5% van het bbp per jaar voor bredere investeringen in relevante uitgaven zoals maatschappelijke weerbaarheid waar kennisveiligheid onderdeel van is.